

l'ètimon COROLLA.

En la cultura popular de la terra morellana, de més a més, té el mot encara una altra aplicació, com ensenya un passatge d'una crònica d'interès folklòric: «el Domingo de Ramos empieza la primera procesión: aparecen *les curolles*, y es en honor de la Virgen de los Dolores --- la del Viernes Santo es aún más severa: desaparecen los cucuruchos de *les curolles* ---» (JCentelles, *Vallivana*, 1964, 115-116); doncs, cucurulla de penitent, de romeu: o de comparsa, però com sigui que els «cucuruchos» ja són les 'cucurulles', i no hi ha res més sever que aquestes, deurà ser més aviat un capçament d'aquestes, potser com una garlanda.

També en el Princ. hi ha algun rastre d'aqueixa forma en ó, segons el *Cost.Manc.* I, 120, al Lluçanès i P. de Vic anomenen *coroll* la *jàssera* d'altres comarques, o sigui una biga o troncs escairats i pelats «de gruix i llargada excepcional, i suficient per sostenir-s'hi, per un dels seus caps, l'embigat d'un sostre» (p. 137).⁸

A Mallorca tenim un significat innovat: *curòlla* <=*kurólja*> «gran desitj, *rabanillo*» Dicc. Figuera, «afició gran; *pruritusus*» *DAMen.*, «mall.: fallera, deler, mania ---» *DAG.*; «predica, fraret, predica! / qui de fer bé du *curolla* / és tractat de cuca molla», PdAPenya (*PoPop.*, p. 49); «quina llàstima que an els milenars --- de desenfeynats que hi ha a Barcelona --- no los pegui la *curolla* —la ceba, com diuen allà—, d'anar an aquells arxius», «aquells que se'n riuen de les nostres *curolles* del diccionari y de la restauració de la nostra llengua», AMAlcover (*BDLC* VI, 24; II, 40); «<la passió de Llull> motejada --- d'herètica per la *curolla* de demostrar ab raons naturals qual-sevol dogma cristià --- anc que fos ab el sant propòsit de resoldre l'antindòmia de fe i raó» (Obrador, ed. de *Blanq.*, O. C. (, p. xi); i vegeu encara en una narració popular publicada en el llibre de l'Arx. L. Salvador (p. 216). No hi ha dubte de la identitat d'aquesta paraula amb el *corolla* del ross. medieval i dels parlars morellans. Seria potser a base de la idea d'una cucurulla o capçana posada sobre el cap d'algu, com a cimbell o símbol d'home estrabullat, tal com el sambenito de les víctimes de la Inquisició o com el barret de cascavells dels joglars antics: si *cofats* o *cofoi* vénen a significar una persona xiroia massa crèdula i tirada a la seva, això ve de *còff(ia)*, *cofar*, i no és estranya aqueixa idea al fr. *coiffé*: en lloc de còfia ací una garlanda o un penatxo. Alhora deu haver-hi la idea de cosa massa alta, i per tant massa cridanera: cf. la frase proverbial que cita *DAG.*: «quina *curolla* més alta de punt ha agafat aquest infant»; cast. *rabanillo* pròpiament 'objecte encirat, entravenat' (*DFgra.*, *DAMen.*), cast. clàssic un *caramillo de disparates*, *levantarle a uno un caramillo*; i a València, en fraseologia fallera tenim un *curumull* 'maldecap, embolic' («estos *curumulls* me porten marejat», que cito a *CARAMULL*).

Més enllà del Pirineu, en terres d'Oc solament queden testimonis esparsos, de la supervivència d'un mot mig oblidat quasi pertot: llgd. or. *couròlo* <=*ku-*

ròlo>⁹ «tresse de cheveux en forme de couronne sur la tête des femmes ---» (Sauvages), Sala de San Peire (Gard) *courolo* «tresse de cheveux» (Fesquet, *RLR* xxvi, 58), «tresse de cheveux enroulée sur la tête» a Puisserguier (Oest de Beziers), i va usar-ho el poeta tolosà Goudoull (c. 1600), però després ja no reapareix fins a la ratlla del Bearn *couròla* «andain qu'on retourne avec le rateau».¹⁰ Més al NE. res de sòlid ni probable. Ben poc hi ha també en el domini castellà; només a Astúries: «*acurullau* adj. de forma de *curullu* o sea de pico de sierra», «*corullu*: pico, gorollu», Rato, i en el Supl.: «*corolla* f. corona, véase *coroniella*» (aquest, definit «la punta, el extremo»). En canvi hi ha més a l'altra banda dels Alps: Mòdena *croi* 'capçana rodona per portar un pes sobre el cap' («cercine»),¹¹ Arezzo *coroglio*, nap. *coruoglie*, abr. *cròglia* (Amaseno, Alatri).¹²

En definitiva, doncs, tant del costat fonètic com del semàntic es justifica més o menys perfectament partir del ll. COROLLA, puix que aquest vol dir 'garlanda, coroneta de flors', etc., i d'ací prové el sienès *corolla*, nom de la dita capçana (*R. I. L.* XL, 1048). Si des del punt de vista semàntic és una etimologia enterament clara, perfecta, i pel costat formal l'aspecte a cop d'ull és ben bo, hi ha alguns detalls fonètics no ben clars, però són més aviat petits, i cal posar de relleu que, estrenyent-ho i en conèixer tots els fets quasi s'han anul·lat.

El qui creia poder basar-se només en l'adj. *curull* de la llengua comuna, podia ensopegar amb el canvi de gènere i de categoria gramatical, i tot veient fàcil un pont semàntic, podia pensar que quedava tanmateix algun hiatus de sentit; vet aquí per què hi feien reserves els qui apadrinaren la idea.¹³ Avui que sabem que l'ús adjectiu és un metaplasme recent, que és més antiga, i molt estesa a totes les regions la llengua, la forma femenina i la variant amb ó, i que trobem pertot indicis que ens fan arribar a ens acosten molt al sentit de 'capçana', la major part dels escriptors s'han dissipat; car el pas del femení *corolla* a *coroll* es justifica per si sol, tal com *cistella* → *cistell*, *branca* → *branc*, *portella* → *portell*, *cava* → *cav*, *penya* → *peny*, *roca* → *roc*; en l'article CORONA he donat les proves que aquest mot mateix també ha designat un cim arrodonit i un caramull de mesura.

Resta un detall fonètic però em sembla que el consens comú es decantarà tanmateix a menystenir-lo, i a donar ja l'etimologia com un fet adquirit. Un dels aspectes que donava a pensar era la summa semblança de la parella *curull/coromull*: però com que aquest mot sí que presenta un difícil problema, que a base de COROLLA no s'acosta gaire a una solució, la decisió que prenem d'acceptar que tenen dos ètimons separats (per més que amb algun grau major o menor de convergència), deu ser ben bona, si bé invita a un escrutini més insistent de tots els detalls, en el nostre cas. La vacil·lació fonètica que ens resta ací està en la vocal tònica. Essent un antic CORŌN-LA, diminutiu de tipus arcaic de CORŌNA, hauria de tenir o llarga: davant la LL no s'abreugen les vocals; al contrari és ge-